

УДК 37.018.46:811.111

ДИНАМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Олег Комар

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

Анотація. У статті йдеться про динамічні процеси, що відбуваються в системі безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови, про європейський контекст, який ці процеси зумовлює, а також про сучасні тенденції в безперервному професійному розвитку вчителів англійської мови.

Ключові слова. Безперервний професійний розвиток, вчитель англійської мови, європейський контекст, інновація, тенденція.

ДИНАМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕПРЕРЫВНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЕВРОПЕЙСКОМ КОНТЕКСТЕ

Олег Комар

Уманский государственный педагогический университет
имени Павла Тычины
г. Умань, Украина

Аннотация. В статье речь идет о динамических процессах, происходящих в системе непрерывного профессионального развития учителей английского языка, об европейском контексте, который эти процессы обуславливает, а также о современных тенденциях в непрерывном профессиональном развитии учителей английского языка.

Ключевые слова. Непрерывное профессиональное развитие, учитель английского языка, европейский контекст, инновация, тенденция.

DYNAMIC ASPECTS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS' CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN CONTEXT

Oleh Komar

Abstract. The article deals with dynamic processes taking place in the system of continuing professional development of English language teachers, with the European context which determines these processes, and also with up-to-date tendencies in continuing professional development of English language teachers.

Key words. Continuing professional development, English language teacher, European context, innovation, tendency.

Комплексний і водночас суперечливий характер розвитку спільного освітнього середовища в європейських країнах тісно пов'язаний зі змінами, що відбуваються в суспільстві. Ми поділяємо погляди ряду сучасних дослідників, зокрема [1; 2] про те, що в конкретний історичний період динаміка освітнього простору є найважливішою соціокультурною характеристикою суспільства. Водночас, освітній простір формується не лише системою освіти, але й зовнішніми по відношенню до власне освіти умовами. Зокрема, існують специфічні відмінності у системах освіти та освітніх просторів різних держав та народів, обумовлені їхніми культурними та історичними традиціями. Означені фактори впливу можна віднести і до формування єдиної просторової структури європейської освіти.

В розрізі розгляду європейського освітнього простору загалом, варто також згадати і про європейський простір педагогічної освіти. Модернізація педагогічної освіти у переважній більшості країн Європи, суспільно-політична підтримка означеного процесу на національному та регіональному рівнях зумовили формування та продовжують впливати на реалізацію європейського простору педагогічної освіти. У 2004 р. Єврокомісією були затверджені «Єдині європейські принципи визначення педагогічних компетентностей та кваліфікацій» [3, с. 2-3], які покладено в основу спільної європейської

структури якості педагогічної освіти. Основні характеристики означеної структури зумовлюють наявність певних вимог до освіти та безперервного професійного розвитку вчителів, зокрема [3; 4, с. 40]:

- наявність вищої освіти ОС «бакалавр» або «магістр» залежно від країни як основоположна умова вступу до педагогічної професії;
- розвиток професійних компетентностей вчителя у розрізі неперервної освіти та сталого особистісного розвитку;
- забезпечення неперервного професійного розвитку як з боку самих вчителів, так і зусиллями закладів освіти та регулюючих питань освіти інституцій;
- формування європейського вектора педагогічної освіти у якості невід'ємної складової її змісту;
- реалізація можливостей мобільності учителів, яка постає важливим компонентом їхньої професійної освіти та безперервного професійного розвитку;
- ефективна підтримка, передусім фінансова, наукових освітніх досліджень інституціями та структурами загальноєвропейського рівня;
- забезпечення належної професійної підтримки тих, хто реалізує педагогічну освіту тощо.

Загалом, політична ситуація в Європі за останні десятиліття радикально змінилася у порівнянні з попередніми історичними епохами. По-перше, з Європейського економічного співтовариства, завдяки Маастрихтському договору (1992 р.), утворився європейський внутрішній ринок. По-друге, в усіх сферах суспільного життя піднявся рівень усвідомлення того, що необхідне подальше міжнародне співробітництво та взаєморозуміння. Означені зміни спричинили прийняття термінових рішень в системі освіти з тією метою, аби вона відповідала загальноєвропейським, а також міжнародним умовам. Ці умови зводяться до того, що міжнародний або ж європейський простори повинні стати складовою частиною системи освіти на всіх її рівнях.

Щодо визначення поняття «безперервного професійного розвитку» в європейському контексті варто зазначити, що протягом професійної кар'єри вчителі та викладачі підвищують свою кваліфікацію різними способами. Загалом, безперервний професійний розвиток (continuing professional development (CPD)) – термін, який використовується для описання дій, здійснюваних учителями, школами, вищими навчальними закладами та органами освіти, щоб сприяти особистісному й професійному вдосконаленню вчителів.

Зокрема, в Україні, спільний проект МОН України та Британської Ради «Шкільний вчитель нового покоління» приділяє значну увагу безперервному професійному розвитку вчителів. Необхідність такого підходу зумовлюється тим, що «перехід усіх ланок освіти на компетентісно орієнтовану модель спонукає до якісних змін у процесі безперервного професійного розвитку вчителів. Нині суспільство потребує вчителів, які є компетентними, вмотивованими, ІКТ грамотними, здатними до професійної рефлексії, відкритими до змін та новацій нової української школи, готовими допомагати учням розвивати життєві уміння» [5].

Поняття безперервного професійного розвитку саме по собі багатогранне та базується на положенні про розвиток особистості на всіх етапах її життєдіяльності. Безперервний професійний розвиток постає умовою всебічного розвитку особистості, розширення її творчого потенціалу і можливостей, набуття компетенцій, особистісне та професійне удосконалення тощо [6, с. 10].

Основними принципами безперервного професійного розвитку у сучасній європейській освітній практиці вважаються такі [7, с. 7]:

- професійний розвиток – це тривалий процес, який відбувається протягом усього життя індивіда;
- кожен індивід несе відповідальність за організацію та контроль власного професійного розвитку;

- кожен індивід покликаний самостійно вирішувати, якими є його освітні потреби та як адекватно їх задовольнити;
- цілі професійного розвитку повинні бути чіткими та відповідати потребам потенційних роботодавців або клієнтів, а також потребам самого індивіда, що здійснює такий розвиток;
- ефективність професійного розвитку залежить від його сприйняття як невід'ємної частини професійної діяльності, а не у якості додаткового тягаря чи перепони.

Європейський вектор безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови значною мірою реалізується та простежується у різноманітних заходах та проектах, що постають невід'ємною складовою системи. На основі аналізу змісту та форми таких заходів та проектів можна зробити висновок про те, що між ними часто спостерігається взаємозв'язок або ж плавний перехід. Конкретна форма організації визначає чи підтримує можливий зміст і, навпаки, передбачений зміст часто може бути реалізований лише у конкретних формах. Окрім означених вище факторів, в останні роки на перше місце виходить, зокрема, фінансовий аспект, який постає певного роду стимулюванням, аби заходи й проекти безперервного професійного розвитку справді мали європейський контекст. Іншими доволі потужними стимулами, відсутність або недостатня реалізація яких призводить до значних труднощів, за таких умов можуть бути:

- створення можливостей для організації проектів та заходів з ефективним компонентом європейського простору, що, вочевидь, може призвести до підвищення професійної активності у цій сфері та залучення фінансування з боку європейських та національних керівних структур;
- подолання національних розбіжностей та традиційних підходів до безперервного професійного розвитку вчителів, що наявні у стратегіях та планах різних країн ЄС;
- створення спільного інформаційно-методичного простору вивчення англійської мови. Насамперед, в програмах підвищення кваліфікації, що

передбачають відвідування інших країн, зацікавлені вчителі з високим рівнем володіння англійською або іншими європейськими мовами.

Загалом, вчителі англійської мови можуть підвищувати свій професійний рівень різними способами: самостійно, співпрацюючи з колегами, на окремих вечірніх або університетських курсах, успішне закінчення яких відкриває різні перспективи. У загальноєвропейському розрізі можна виділити такі типи закладів, що надають свої послуги з підвищення фахової кваліфікації: центральні, регіональні й локальні управління освітою або ж відповідно залежні від них установи (наприклад, заклади педагогічної освіти, німецькі федеральні інститути, британські навчальні центри тощо); незалежні від управління освітою громадські установи, насамперед університети та інші освітні заклади; приватні фірми й приватні особи-підприємці; педагогічні профспілки; школи й заклади загальної середньої освіти; об'єднання й організації шкіл тощо.

Заклади й установи, що надають свої послуги та моделі програм підвищення кваліфікації, часто постають і головними організаторами безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови. Традиційно в європейських країнах це, з одного боку, заклади управління освітою (наприклад, у Великій Британії – LEAs і їхні вчительські центри), а з другого боку, – незалежні освітні інституції. У багатьох країнах у зв'язку із заходами децентралізації та дерегуляції, що відбуваються у суспільстві, простежується тенденція в напрямку збільшення числа і різноманітності організаторів безперервного професійного розвитку вчителів і стимулювання конкуренції між ними, особливо яскравий приклад такої тенденції – угорська система освіти. Це призводить насамперед до більшої участі у процесі різноманітних приватних організацій.

З погляду економічної теорії підвищення кваліфікації вчителів розглядається як стратегічний фактор. Останнім часом склалася думка, що в цілому суспільна потреба в безперервному професійному розвитку зростає, причому ця потреба постає сильнішою, аніж потреба у першій вищій чи

професійній освіті. З огляду на означене, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в житті сучасного суспільства зумовлює зміни у традиційних підходах до безперервного професійного розвитку, тому вчителі англійської мови, яка є мовою ІКТ, мають широкий доступ до можливостей для саморозвитку. Серед основних сучасних тенденцій безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови можна виділити такі [8]:

- мікронавчання за допомогою комп'ютера або смартфона (microlearning);
- змішане навчання (blended learning);
- участь в он-лайн конференціях та вебінарах;
- масові відкриті он-лайн курси (MOOCs);
- альтернативна сертифікація (alternative credentialing);
- навчання в межах «особистих навчальних мереж» (personal learning networks) тощо.

Таким чином, тенденції та проблеми реалізації безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови в європейському контексті лишаються тими самими вже протягом тривалого часу, що зрештою зумовлює динамічні процеси в означеній системі. З огляду на це, органами центральної влади ЄС та національними керівними структурами створюються все нові програми підтримки міжнародних освітніх проектів, у яких значна увага приділяється підвищенню кваліфікації вчителів, зокрема й англійської мови, з метою надання останнім надійного інструментарію для реалізації у професійній діяльності ідей єдності та європейськості. Крім того, з огляду на стрімкий розвиток сучасної освіти та оновлення вимог до європейського вчителя англійської мови, система безперервного професійного розвитку повинна рухатись у напрямі синтезу розвитку шкільної системи та професійного статусу окремих учасників освітнього процесу, що, у свою чергу, відкриває перспективи подальших розвідок інноваційних форм безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови.

Список літератури

1. Field J. European Dimensions: Education, Training, and the European Union. – London and Philadelphia : Jessica Kingsley Publishers, 1998. – 217 p.
2. Ryba R. Unity in Diversity: the enigma of the European dimension in education // Oxford Review of Education. – 2006. – Volume 21, Issue 1. – P. 25-36.
3. Implementation of "Education and Training 2010" work Programme. Working group A "Improving the education of teachers and trainers". Progress report. – Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture, September 2004. – 74 p
4. Сбруєва, А. Тенденції розвитку європейського простору педагогічної освіти в умовах побудови суспільства знань / А.А. Сбруєва // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. –2008. – № 37. – С. 38-42.
5. Безперервний професійний розвиток учителів. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://ngschoolteacher.wixsite.com/cpdinsett>
6. Левченко Т. Концепція неперервної освіти у світовому контексті / Т. Левченко. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/111/2.pdf>
7. Megginson D., Whitaker V. Continuing professional development. – London : Chartered Institute of Personnel and Development, 2003. – 147 p.
8. Kanishka B. Hybrid learning trends in continuing education for working professionals. Електронний ресурс – Режим доступу: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-39750-9_37